

Verlag

Werkgroep/Klankbordgroep, Windpark Doetinchem

Datum: 09.03.2022
Auteur: Ayla Karmat
Locatie: Hanzepand Doetinchem

Agenda bijeenkomst

Deel 1 van de bijeenkomst:

- De rol van klankbordgroep (hun advies) en de rol van Green Trust
- Deadline advies klankbordgroep
- Voorstel: redactie eindproduct advies klankbordgroep
- Kennissessies: vaststellen (combinaties) onderwerpen
- Reactie op participatie presentatie Green Trust vorige bijeenkomst

Deel 2 van de bijeenkomst

- Presentatie Green Trust
  - Mogelijke opstellingen en belemmeringen tonen op de kaart
  - Presentatie Windplanner door Tedde Langhout van de *Imagineers*

1. Doel van de bijeenkomst

Het eerste deel van deze bijeenkomst werden een aantal praktische zaken besproken, zoals 1) de planning en onderwerpen voor de kennissessies en bijeenkomsten tot aan het advies van de klankbordgroep; 2) de voorgestelde deadline voor het advies en 3) het voorstel tot structureren van het proces door taken en verantwoordelijkheden in aanloop naar het schrijven van het advies te verdelen binnen de klankbordgroep.

Het tweede deel van de bijeenkomst werden twee presentaties gegeven. De eerste presentatie werd gegeven door Green Trust en ging over de manier waarop de mogelijke opstellingen van de windmolens tot stand komen. Deze opstellingen worden bepaald aan de hand van allerlei belemmeringen en restricties in het gebied die veroorzaakt worden door bestaande gebiedsfuncties. De tweede presentatie was van Windplanner, waarbij op interactieve wijze visualisaties getoond werden van verschillende locaties, varianten, opstellingen en hoogtes van windmolens in het gebied.

2. Brief naar de omgeving vanuit Green Trust¹

Green Trust wil nog een informatiebrief sturen naar de mensen uit de omgeving over het windpark. Aan het begin van dit participatietraject is een informatiebijeenkomst georganiseerd waar een grote groep mensen uit de omgeving aanwezig was. Hieruit blijkt de interesse van de omgeving voor informatie over het windpark. Green Trust wil de mensen uit de omgeving die niet bij de klankbordgroep betrokken zijn ook meenemen in het proces rondom de ontwikkeling van het windpark en de mogelijkheid bieden om input te leveren. Deze informatiebrief is niet bedoeld als oproep voor nieuwe klankbordgroepsleden, maar naar aanleiding van de brief zouden er wel nieuwe aanmeldingen kunnen komen. Green Trust wil van de klankbordgroep weten hoe zij met deze eventuele aanmeldingen om willen gaan.

De klankbordgroep geeft aan dat zij willen afwachten of- en hoeveel reacties en aanmeldingen er komen naar aanleiding van de informatiebrief. De klankbordgroep heeft nu al een aanzienlijke hoeveelheid deelnemers, als er veel aanmeldingen komen wordt de groep misschien te groot om nog goed te functioneren en overleggen. Anderzijds zijn er misschien wel aanmeldingen van mensen met een specifieke expertise die relevant kan zijn voor de klankbordgroep. De leden vinden het ook lastig om vooraf te bepalen wie er wel- of niet mee zou mogen denken met de klankbordgroep en het advies als het aantal aanmeldingen te groot is om iedereen toe te laten. Afspraak is gemaakt dat a.d.h.v. van aantal aanmeldingen en mogelijke expertise de KBG zelf bepaalt of- en wie erbij komt.

De klankbordgroep wil graag meekijken naar welke informatie vanuit Green Trust naar de omgeving wordt verstuurd over het windpark en het participatieproces met de klankbordgroep. Green Trust en de leden van de klankbordgroep spreken af dat Green Trust een conceptbrief naar de omgeving zal opstellen. Deze conceptbrief zal eerst naar de leden van de klankbordgroep gestuurd worden voor feedback en overeenstemming. Green Trust zal ook een eventuele opgave van geïnteresseerde potentiële klankbordgroepsleden doorsturen naar de KBG, alwaar een eventuele selectie en opvolging zal plaatsvinden.

3. Rol van klankbordgroep, gemeente en Green Trust

Behoeftte aan afspraken en duidelijkheid

Een van de leden van de groep geeft aan dat het nog onduidelijk is hoe is de participatie georganiseerd wordt en hoe er afspraken vastgelegd worden tussen de drie partijen: gemeente, klankbordgroep en Green Trust. Een aantal leden brengen de participatiewaaijer van het klimaatakkoord in en geven aan dat daar een aantal punten in staan die noodzakelijk zijn voor de participatie, maar naar hun inzien niet voldoende zijn opgepakt door Green Trust en de gemeente. Dat gaat voornamelijk over een heldere structuur voor de participatie en afspraken rondom de participatietermijn en omgevingsovereenkomst. De leden van de klankbordgroep benadrukken hierbij het belang van verstrekken van budget, structuur en gelijkwaardige samenwerking. Daarnaast is het voor hen belangrijk dat er een goede verdeling komt van 'lusten en lasten' tussen de omwonenden en Green Trust als ontwikkelaar. De klankbordgroepsvoorzitter geeft aan dat hij het idee heeft dat de participatiewaaijer onderdeel is van het

---

¹ Naar aanleiding van het verslag van deze bijeenkomst ontstond nog wat discussie over de mail tussen de klankbordgroep en Green Trust. Leden van de klankbordgroep geven aan dat zij uit de bijeenkomst hebben gevraagd: "of ditmaal wel een groot deel van de omgeving wordt geïnformeerd. Vorige keer was dit het randje van de Huet en in het buitengebied 2,3km rond het plangebied. De klankbordgroep heeft aangegeven dat er 2,3 km rondom het hele plangebied aangehouden moet worden. Dit komt overeen met tienmaal de tiphoogte van de beoogde turbines. Dat betreft het grootste deel van de Huet en een deel van Dichteren" De klankbordgroep geeft aan dat zij dachten dat Green Trust tijdens de bijeenkomst had aangegeven hieraan mee te willen werken. In reactie geeft Green Trust aan dat dit niet de 2,3 km lijn is die zij in gedachten hadden toen ze er mee instemde tijdens de bijeenkomst. Zij hebben eerder een contour van 2,3 km rondom de zoekgebieden gemaakt, die redelijk overeen komt met het gebied dat de klankbordgroep nu omschrijft. Bij uitgave van dit verslag is hier nog geen overeenstemming op bereikt tussen Green Trust en de klankbordgroep.

wettelijk kader bij dit soort participatietrajecten.² De gemeente geeft aan deze interpretatie niet helemaal juist, in de nieuwe omgevingswet wordt participatie beschouwd als maatwerk en wordt er om die reden juist veel ruimte gelaten voor de inrichting daarvan.

Een van de leden van de groep geeft aan dat dit een terugkerend onderwerp is tijdens de klankbordgroepssessies. Als er meer duidelijkheid wordt gegeven over de voorwaarden en kaders voor participatie, hoeft dit niet meer besproken te worden en kan de klankbordgroep gaan werken aan de inhoudelijke onderwerpen rondom het windpark. Concreet wil de klankbordgroep weten: wat wordt er gedaan met onze adviezen? Zij hebben het gevoel dat deze vraag wordt weggewuifd door Green Trust en de gemeente, desondanks begrijpen de leden van de groep dat dit een ingewikkelde vraag is voor Green Trust en de gemeentelijke ambtenaren. De klankbordgroep wil dat er voorwaarden en kaders worden vastgelegd die omschrijven wat de gemeenteraad en Green Trust met hun adviezen zullen doen. De klankbordgroep is van mening dat dit helderheid zal geven op de vragen die zij hebben rondom het participatieproces en hun advies zoals:

- Wat zijn onderwerpen waar de klankbordgroep wel/niet over mee kan denken?
- Wat wordt er gedaan met het eindresultaat (het advies)?
- Hoe zwaar worden de adviezen meegewogen en wie maakt die afweging?

Hierbij geven een aantal leden dat zij het gevoel hebben verschillende informatie en signalen te krijgen vanuit de gemeente over wat er al vast ligt en waar de klankbordgroep nog over mee kan denken. De achterliggende zorg van de klankbordgroep hierbij is dat de mogelijkheid bestaat dat zij met veel aandacht en moeite een rapport maken, dat vervolgens niet gelezen wordt en/of waar niets mee gebeurt. Zij vragen de gemeente om meer duidelijkheid rondom het participatieproces en hoe de gemeente intern met dergelijke zaken om gaat. De leden van de klankbordgroep geven voorbeelden van participatieprocessen waarbij het advies van burgers geen invloed heeft gehad op de uiteindelijke besluitvorming.

Green Trust geeft hierbij aan dat zij als initiatiefnemer voor het windpark de (proces) participatie erg belangrijk vinden. Om die reden hebben zij een communicatie en participatieplan opgesteld en gedeeld met de gemeente (deze is te vinden op de website sinds 25 maart 2021). Daarnaast hebben zij verschillende keukentafelgesprekken gevoerd, gesproken met belanghebbenden, een informatiebijeenkomst gehouden en vormt de klankbordgroep voor hen een belangrijk onderdeel van het participatietraject.

De rol van de gemeente

De gemeente werkt voor participatietrajecten met verschillende methoden en processen die zijn omschreven in onder andere de participatiewaai en participatieladder. De manier waarop de huidige planning voor de klankbordgroep is vormgegeven, past volgens de gemeente binnen de participatiewaai. De aanwezige gemeentelijke ambtenaar legt uit dat er vooraf geen toezeggingen gedaan kunnen worden over wat de gemeenteraad zal besluiten rondom het windpark in Doetinchem en welke invloed het advies van de klankbordgroep daar precies op zal hebben. Direct meebeslissen over het windpark is in dit participatietraject niet aan de orde. Uiteindelijk zal het besluit over het windpark genomen worden door de Gemeenteraad en het College, naar aanleiding van diens agenda. Voor het windmolenpark zal een principeaanvraag gedaan worden. In de standaardprocedure behandelt het College de principeaanvragen, maar aangezien wind een bijzonder onderwerp is draagt de Gemeenteraad ook bij aan het besluit over de principeaanvraag. Om die reden kan de klankbordgroep hun advies richten aan de Gemeenteraad en het College. Zowel de Gemeenteraad als het College zullen bij hun besluit rekening houden met het advies van de klankbordgroep, maar daar

² Voor meer informatie over participatie en de wettelijke regels daaromheen, kunt u terecht op deze website: www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl. Dit onderwerp zal ook aan bod komen tijdens de informatiesessie die door de gemeente gegeven wordt aan de klankbordgroep op donderdag 28 april 2022.

kunnen op voorhand geen toezeggingen over gedaan worden.

De klankbordgroep geeft aan dat zij graag meer duidelijkheid willen over het proces rond de besluitvorming over het windpark binnen de Gemeenteraad en het College. Zij zouden graag een omschrijving krijgen van de werkwijze van de gemeente en de manier en termijn waarop de Raad wordt geïnformeerd over het windpark. De gemeente zegt toe de klankbordgroep een mail te sturen met uitleg over de gemeentelijke procedures rondom de besluitvorming over het windpark in Doetinchem. De klankbordgroep geeft hierbij aan dat zij het belangrijk vinden om ook inzicht te krijgen in hoeveel tijd de Raad krijgt om zich te verdiepen in het onderwerp, aangezien er veel informatie beschikbaar is over windmolens en zij een gedegen besluitvormingsproces verwachten van de gemeente. Zoals in ieder geval minimaal een aparte beeldvormende raadsbijeenkomst over dit onderwerp.

De rol van Green Trust

Een van de leden van de klankbordgroep wijst op een formulering uit het vorige verslag waarin stond dat hoe beter het advies van de klankbordgroep aansluit op de business case, hoe meer Green Trust daarvan kan meenemen. Deze zin komt erg commercieel over op een aantal leden van de klankbordgroep. Green Trust legt uit dat hiermee bedoeld wordt dat het niet mogelijk is om een project te ontwikkelen met 'rode cijfers'. Een sluitende business case betekent niet dat er heel veel winst moet worden gemaakt, maar enkel dat er geen verlies wordt gemaakt ('zwarte cijfers'). Een project waarvan vooraf duidelijk is dat het verlies zal draaien kan niet gerealiseerd worden, omdat dergelijke projecten er uiteindelijk toe zullen leiden dat het bedrijf failliet zal gaan. Green Trust wil in Doetinchem een windpark realiseren dat zo goed mogelijk is ingepast in de omgeving en rekening houdt met de natuur. Daarbij is er heel veel mogelijk en bespreekbaar rondom de hoogte van de windmolens, de exacte locaties, hoe veel windmolens er komen, enzovoorts. Hierbij geldt dus wel de voorwaarde dat Green Trust geen project zal starten waarvan vooraf duidelijk is dat het verlies zal draaien. Dat betekent dat de bovengenoemde mogelijkheden afhankelijk zijn van een minimale hoeveelheid Kilowattuur die moet worden opgewekt om het project in de 'zwarte cijfers' te brengen.

De klankbordgroep uit de zorg dat zij het gevoel hebben onvoldoende kennis en vaardigheden te bezitten om goed mee te denken over de inrichting en opzet van het windmolenpark. Zij geven aan dat het zou helpen als Green Trust een of meerdere voorbeelden geeft van scenario's die zij geschikt vinden voor het windpark in Doetinchem, in combinatie met visualisaties van hoe deze voorbeelden er in werkelijkheid uit komen te zien en de bijbehorende businesscase. Zij geven hierbij ook aan dat zij dit in hun beleving al meerdere keren aan hebben gegeven. Green Trust heeft al veel informatie opgehaald bij de groep tijdens de klankbordgroepsessies en keukentafelgesprekken die als basis kan dienen voor een aantal plannen of scenario's. Op die manier kan de klankbordgroep een beter beeld ontwikkelen van de mogelijkheden voor het windpark.

Green Trust is het er mee eens dat dergelijke scenario's een goed vertrekpunt kunnen creëren voor een gezamenlijk en concreet gesprek over de inrichting van het windpark en de inpassing in de omgeving en lokale natuur. Zij zullen vanuit hun kennis en expertise een plan maken voor het windpark in Doetinchem rondom zaken als: 1) (financiële) participatie; 2) Verlichting met sensoren; 3) een detectiesysteem voor vogels. Daarnaast geven de mensen van Green Trust aan dat zij het heel belangrijk vinden om de gelijkwaardigheid te realiseren zoals deze is omschreven in de participatiewaai. Zij herkennen wat de leden van de klankbordgroep aangeven over het gebrek van een professionele kennisbasis om mee te kunnen denken over de inpassing van het windmolenproject in de omgeving. Green Trust zet zich ervoor in om de klankbordgroep een kennisbasis te bieden waaruit zij gelijkwaardig kunnen meedenken over de mogelijkheden voor het windparkproject. Een van de deelnemers van de klankbordgroep geeft hierbij aan dat er naar aanleiding van de informatiesessie over financiële participatie nog een aantal verdiepende vragen open staan waarvan de klankbordgroep het op prijs zou stellen als Green Trust daarop de antwoorden zou aanleveren.

Green Trust heeft eerder in het traject een planning voorgesteld waarbij de deadline voor het advies van de klankbordgroep in juni uitkwam. De klankbordgroep gaf aan dat zij met deze planning onvoldoende tijd zouden hebben om de informatie te verzamelen die noodzakelijk is voor een gedegen advies. De klankbordgroep heeft naar aanleiding daarvan een voorstel gedaan voor een planning die zou uitkomen in december. Als reactie op deze concept-planning kwamen Green Trust, Public Mediation en de gemeente met een planning die zou uitkomen begin oktober, bij wijze van compromis. De klankbordgroep geeft aan dat de planning die zij voorstelden al een compromis was. Zij hadden een planning gemaakt die zou uitkomen in februari of maart 2023 en hebben deze teruggebracht tot december 2022 om Green Trust tegemoet te komen. De klankbordgroep geeft hierbij aan dat zij in hun vrije tijd tot een gedegen advies willen komen, waar zij met elkaar achter staan. Een dergelijk advies vergt meer tijd dan beschikbaar is wanneer de planning tot oktober loopt.

Een aantal leden van de klankbordgroep brengt in dat de concept-planning met de deadline in oktober al gepubliceerd was op de website van Windpark Doetinchem en dat dat bij hen een gevoel van ongelijkwaardigheid en disrespect op roept. Green Trust geeft aan dat dit intern een misverstand is geweest en haalt direct (tijdens de vergadering) de concept-planning van de website, daarbij bieden zij hun excuses aan.

Green Trust benoemt dat er een risico is dat de informatie wegzakt als er te veel ruimte wordt ingepland tussen de bijeenkomsten. In reactie hierop geeft een aantal leden van de klankbordgroep dat er in de conceptplanning die zij voorstellen iedere maand een sessie gepland staat. Een van de leden van de klankbordgroep omschrijft dat in het komende jaar onderzoeken gepubliceerd zullen worden over de gevolgen van geluidshinder rondom windmolens. Dit kan mogelijk effect hebben op de afstand tussen windmolens en woningen. Green Trust reageert hierop dat deze onderzoeken inderdaad effect kunnen hebben op de normen voor de afstand tussen windmolens en woningen/woonkernen, maar dat er allerlei andere onderwerpen zijn rondom (landschappelijke) inpassing en financiële participatie die daar niet door beïnvloed worden. Over deze onderwerpen kan de klankbordgroep alvast een advies formuleren zonder zorgen over wijziging van de normen.

Green Trust, gemeente en klankbordgroep spreken af dat zij de termijn van de eerdere planning van de klankbordgroep zullen aanhouden. Green Trust zal naar aanleiding daarvan een nieuwe conceptplanning opsturen waarbij zij aandacht besteden aan de verdeling van onderwerpen over de kennissessies en feedbacksessies. De planning voor het advies van de klankbordgroep ligt daarmee in principe in december 2022. Green Trust merkt daarbij op dat daarmee de klankbordgroep/participatie niet tot een einde komt. Na het advies van de klankbordgroep komen de processen rondom het principeverzoek en de Milieueffect Rapportage (MER). Hierbij komen nog veel meer mogelijkheden voor meedenken, inspraak en participatie.

5. Voorstel: redactie eindproduct advies klankbordgroep

Om te voorkomen dat er veel werk blijft liggen tot het einde van het traject en de informatie van de kennissessies wegzakt omdat er veel tijd tussen de sessies en het schrijfwerk zit, doet Public Mediation het voorstel om een redactie op te richten voor het adviesdocument. Dat kan een groepje zijn van ongeveer drie mensen dat alvast aan de slag gaat met de opzet van het uiteindelijke document en uitzoekt waar het advies uit zou moeten bestaan. Dit document zou bijvoorbeeld een eerste deel kunnen hebben met een uitgebreide uiteenzetting met alle argumenten tegen het windpark en een tweede deel met aanbevelingen, indien het windpark er ondanks alle goede tegenargumenten toch zou moeten komen. Deze groep kan ook bij de gemeente en Green Trust ophalen wat zij verstaan onder een gefundeerd, goed beargumenteerd advies. Daarnaast is de afspraak gemaakt dat Green Trust en de gemeente voorbeelden zullen aandragen die de klankbordgroep kan gebruiken voor het uiteindelijke advies. Daarnaast kunnen zij een centraal punt zijn waar naar lijstjes met onderwerpen en stukjes concepttekst gestuurd kunnen worden naar aanleiding van de kennissessies. Er zou dan afgesproken kunnen worden dat per kennissessie een of twee mensen zorgdragen voor het ophalen van de belangrijke punten bij de

mensen die aanwezig waren bij de kennissessie. Deze verdeling van taken zorgt hopelijk dat de werkdruk en verantwoordelijkheid wat kan worden gespreid over de groep en over de tijd. We hopen dat het advies dan 'over de tijd groeit' en er op die manier geen grote werkdruk ontstaat aan het einde van de planning om alles af te krijgen.

De klankbordgroep vindt dit een goed idee en vraagt Public Mediation of zij een aantal voorbeelden kunnen opsturen van adviezen van andere klankbordgroepen om een idee te krijgen hoe een dergelijk document eruitziet. Public Mediation zal daarnaast een lijstje met vragen formuleren die de klankbordgroep kan helpen bij het structureren en bijhouden van de informatie die zij krijgen in kennissessies voor het uiteindelijk advies. Green Trust biedt aan dat er een externe partij gezocht kan worden -eventueel Public Mediation- die kan helpen bij het formuleren van het uiteindelijke advies. De klankbordgroep geeft aan dat zij het advies liever in hun eigen woorden schrijven, maar het aanbod voor het inhuren van een externe schrijver zullen onthouden. Als de planning definitief is en de klankbordgroep, gemeente en Green Trust daar overeenstemming over hebben bereikt, wil de groep kijken naar invulling van het voorstel voor een redactie voor het adviesdocument.

6. Presentatie Green Trust: mogelijke opstellingen en belemmeringen

Green Trust gaf een presentatie over de mogelijke opstellingen van de windturbines en de belemmeringen daarvoor. De verslaglegging is een weergave van de presentatie van Green Trust, die zij vanuit hun eigen perspectief en kennis hebben gegeven. De leden van de klankbordgroep zijn het niet noodzakelijkerwijs eens met alles wat in de presentatie verteld werd.

De PowerPoint presentatie van Green Trust met de kaarten van belemmeringen en mogelijke opstellingen is via de mail gedeeld met de klankbordgroep.

Green Trust gaf een presentatie over hoe de mogelijke opstellingen voor windmolens bepaald worden. Dit hangt samen met de bestaande gebiedsfuncties- en kenmerken zoals buisleidingen, hoogspanningsmasten, woningen (400 meter afstand), waterkeringen, ecologie en laagvlieggebieden. Tijdens de presentatie liet Green Trust een aantal mogelijke opstellingen zien op de kaart voor het windpark in Doetinchem en gaf daarbij uitleg over hoe deze opstellingen tot stand zijn gekomen. Deze opstellingen en het type windturbines zijn niet definitief, maar geven een idee van hoe het windpark vorm kan krijgen. De mogelijke opstellingen staan alleen op de percelen die in eigendom zijn van het Landgoed en vallen onder het beleid en de wettelijke normen die van toepassing zijn in de gemeente Doetinchem, dit betekent dat het beleid van de gemeente Bronckhorst daar geen invloed op heeft, ook al vallen de turbines binnen de afstandsnormen die de gemeente Bronckhorst heeft vastgesteld.

Als er grotere windturbines worden geplaatst, kan er met een kleinere hoeveelheid windturbines dezelfde hoeveelheid stroom worden opgewekt als met een kleiner type turbine. Daarbij geldt dat grotere turbines veel efficiënter zijn in de energieopwekking dan kleine turbines. Dat zijn mogelijkheden waarover de klankbordgroep mee kan denken. Volgens specialisten en onderzoekers hoeft een grote turbine niet noodzakelijkerwijs te leiden tot meer impact van geluid en slagschaduw. Veel mensen vinden dat de grotere turbines een rustiger beeld geven, omdat de wieken langzamer ronddraaien. Het beoogde windpark in Doetinchem is een initiatief voor vier of vijf windturbines met een tiphoogte van 230 meter. De technische levensduur van de windturbines is 25 tot 30 jaar.

Als wordt uitgegaan van de realisatie van vijf windturbines in het windpark in Doetinchem met een gezamenlijk vermogen van ongeveer 25 MW, dan kan jaarlijks circa 60.000 MWh worden opgewekt. Dit voldoet aan de doelstelling van de gemeente Doetinchem voor de opwek van duurzame energie. Dit betekent dat het windpark 30.000 tot 35.000 inwoners van duurzame energie kan voorzien.

Op dit moment wordt uitgegaan van een afstand van 400 meter tussen windturbines en woningen, wanneer uit de landelijke onderzoeken blijkt dat deze wettelijke norm omhoog bijgesteld wordt, zal Green Trust daar uiteraard rekening mee houden in de opstelling. Green Trust laat zien dat met de

huidige belemmeringen door andere gebiedsfuncties- en kenmerken maximaal acht turbines gebouwd zouden kunnen worden.

Naast de klankbordgroep zal Green Trust ook in gesprek gaan met de buisleiding- en hoogspanningsbeheerders. Er is advies ingewonnen bij adviesbureau Pondera, aangaande de afstandsnormen voor buisleidingen en hoogspanningslijnen. In overleg met de buisleiding- en hoogspanningsbeheerders kunnen soms meer mogelijkheden gevonden worden voor opstellingen voor de windturbines. Dat hangt af van de normen die deze partijen hanteren: dat kan zowel flexibel, als streng zijn³. Daarnaast overleggen zij met het waterschap over hoe de mogelijke windturbines zich verhouden tot veiligheid rondom het waterbeheer. Windmolens worden wel eens op dijken gezet, maar dat is bij uitzondering. Het waterschap wil de windturbines liever buiten de waterkering en niet in het profiel voor de vrije ruimte, om te waarborgen dat er mogelijkheden zijn voor dijkversterking. Als blijkt dat er echt geen andere locatie gevonden kan worden, dan wil het waterschap daar nog wel over meedenken.

Om de mogelijkheden van het windpark verder te verkennen is aanvullend onderzoek nodig op gebied van:

- Geluid- en slagschaduwonderzoek
- Externe veiligheidsberekeningen
- Natuuronderzoeken (inclusief veldwerkonderzoek)
- Dijkveiligheidsstudie
- Radaronderzoek (defensieradar)
- Milieueffectrapportage

Vragen van de klankbordgroep bij presentatie Green Trust

- Als het gaat over soorten turbines, gaat dat dan over de hoogte?
  - Antwoord: In het principeverzoek heeft Green Trust omschreven dat er windmolens nodig zullen zijn van ongeveer 230 meter hoogte. Zoals eerder aangegeven is het belangrijk dat het windpark in de 'zwarte cijfers' komt. Met andere woorden: de windturbines moeten voldoende stroom opwekken om alle kosten van het windpark te dekken. Met de huidige technologie betekent dat windturbines van ongeveer 230 meter hoogte. In het principeverzoek staan nog geen vaste getallen voor de hoogtes, tiphoogte en as-hoogte van de turbines, dit kan in overleg bepaald worden. Volgens Green Trust is de windsnelheid in de Achterhoek voldoende om een rendabel windpark (zwarte cijfers) op te zetten, maar de windturbines moeten dan wel een bepaalde hoogte hebben (ca. 230 meter). Aan de Duits-Nederlandse grens staan al veel windturbines.
- Is de hoogte van de turbines bespreekbaar? Kunnen wij daar als klankbordgroep over mee praten? Ik hoor daar wisselende berichten over.
  - Antwoord: de klankbordgroep mag daar over meepraten, maar wel binnen de voorwaarde dat Green Trust 'zwarte cijfers' nodig heeft om het windpark te realiseren. Op dit moment zijn de stroomprijzen erg hoog en zouden kleinere windturbines al voldoende zijn, helaas zijn de huidige stroomprijzen uniek en kunnen die niet als uitgangspunt gebruikt worden vanwege het risico dat het windpark dan in de 'rode cijfers' terecht komt. Green Trust gaat bij de opzet voor het windpark uit van de standaard energieprijzen, daarbij zijn windturbines van ongeveer 230 meter realistisch om het windpark rendabel te maken. Op dit moment is 230 meter een gemiddelde hoogte voor een windturbine op land. Ervaring leert dat de turbines steeds hoger worden, zo zijn er nu ook alweer hogere turbines in productie genomen. Met dat soort

---

³ De voorbeelden die hierbij genoemd werden door Green Trust waren afkomstig uit ervaringen van andere projecten, zoals windpark Westerse Polder.

ontwikkelingen moeten projecten die nu opstarten rekening houden. In het verleden zijn bijvoorbeeld vergunningen uitgegeven op bepaalde plaatsen voor windturbines van 150 meter hoogte, maar op dit moment zijn de standaard turbines 230 meter. Dat betekent dat de parken met een vergunning van 150 meter moeite hebben met de aankoop van lagere turbines. Die zijn vaak simpelweg niet meer beschikbaar. Rond 2015-2016 werden er vergunningen uitgegeven voor parken met windturbines van 150-180 meter hoog.

- Moeten de windmolens op een bepaalde afstand van elkaar staan?
  - Antwoord: Ja, de diameter van de rotor heeft daar invloed op.
- Wordt er rekening gehouden met erosie van de windmolens? Verf en CFK's?
  - Antwoord: Ja, dat soort zaken worden behandeld in de milieueffectrapportage. In de rapportage worden dergelijke zaken allemaal onderbouwd. Ook bijvoorbeeld bladafbreuk, trefkans, et cetera. Dat is ook de reden dat ze op een bepaalde afstand van woningen en leidingen geplaatst moeten worden. De trefkans is meestal zo klein, dat bij woningen de geluidsnorm bepalend is.
- Is het mogelijk om acht lagere turbines te bouwen, in plaats van vier grote? Zo ja, hoe groot zouden die acht turbines dan zijn?
  - Antwoord: daar kan naar gekeken worden, dat zouden we moeten uitzoeken.
- Hoe wordt er om gegaan met de norm van de gemeente Bronckhorst waarbij er een afstand van twee kilometer tot Keppel gewaarborgd moet worden?
  - Dat is geen landelijke norm, dus Doetinchem hoeft zich daar niet aan te houden. Die norm is deel van het lokale beleid van de gemeente Bronckhorst.

7. Presentatie Windplanner

De PowerPointpresentatie van over het programma Windplanner is met de klankbordgroep gedeeld via de mail.

Windplanner is een programma dat ontwikkeld is door de Imagineers om nieuwe veranderingen in het landschap te combineren met bestaande 3D-fotos. Op die manier kunnen mensen vanuit hun eigen achtertuin en leefomgeving zien wat er gaat gebeuren als bepaalde projecten gerealiseerd worden. Imagineers is hiermee begonnen om te zorgen dat bewoners, ontwikkelaars en overheid hetzelfde beeld hebben wanneer het gaat over veranderingen in de leefruimte. Het doel is om begrip op te wekken bij de verschillende betrokkenen voor een gezamenlijk gedragen toekomst, door bij te dragen aan een kennisbasis die kan helpen in het vormen van een gefundeerde mening over veranderingen.

De app is vier jaar geleden ontwikkeld en wordt inmiddels ingezet in veertien landen. Het programma voegt foto's van de omgeving toe aan de 3D-wereld, waarbij zij waarborgen dat de coördinaten kloppen. In het programma worden ook hoogteverschillen meegenomen, waardoor de afbeeldingen met ingevoegde veranderingen altijd correct worden weergegeven in de realiteit van de foto. Het programma laat de omgeving zien vanuit hetzelfde perspectief als Google Streetview. Windplanner is met een proefaccount voor iedereen te gebruiken en werkt zo transparant mogelijk. De gebruikers kunnen verschillende perspectieven en zoomniveaus verkennen en daarmee experimenteren met het vergelijken van verschillende tiphoogtes en andere eigenschappen van de windturbines. De NLVOW maakt ook gebruik van dit programma.

Vragen van de klankbordgroep bij de presentatie over Windplanner

- Doen jullie ook iets met slagschaduw?
  - Antwoord: niet zo veel, maar er zijn bureaus gespecialiseerd in het weergeven van slagschaduw en in ons platform kan al dat soort projectrelevante informatie toegevoegd worden.
- Google Streetview komt niet bij mij in de straat, hoe kan ik dan vanaf mijn huis bekijken hoe de

windturbines eruit komen te zien?

- Antwoord: er zijn ook foto's beschikbaar van een alternatief programma dat hetzelfde werkt als Google Streetview. Eerst kunnen we kijken of we daar de juiste foto's kunnen vinden. Als dat niet lukt kunnen we ook met een speciale camera foto's komen nemen in de wijk vanaf bepaalde plekken. Je kunt die foto's ook zelf maken met een Google Streetview app. Hobbyfotografen kunnen dat meestal goed. Vanuit Green Trust is er ook iemand die dergelijke foto's kan maken.
  - Green Trust geeft hierbij aan dat mensen mogen aangeven dat ze een foto willen hebben vanuit een aantal aanvullende locaties.

8. Actiepunten

- Green Trust stelt een brief op voor de omgeving om de omwonenden te informeren over de gang van zaken rond het windpark. De klankbordgroep zal gelegenheid krijgen om mee te denken over deze brief (Green Trust stuurt het concept naar de klankbordgroep).
- De gemeente zal de procedures rondom de besluitvorming en de rol van het advies van de klankbordgroep uitschrijven en opsturen naar de klankbordgroep, zodat deze meer inzicht krijgen in de interne procedures bij de gemeente en wat er gedaan zal worden met hun advies. De klankbordgroep wil hierbij ook graag weten hoeveel tijd de gemeenteraadsleden krijgen om zich in het onderwerp te verdiepen.
- Green Trust maakt een plan voor hoe het windmolenpark eruit kan komen te zien, naar aanleiding van de informatie die zij hebben opgehaald in eerdere klankbordgroepsessies en de keukentafelgesprekken met omwonenden. In dit plan zullen opties voor (financiële) participatie, detectiesystemen voor vogels en automatische verlichting komen. Dit plan geeft de klankbordgroep een concreet beeld van de mogelijkheden voor het windpark.
- De klankbordgroep geeft aan dat zij graag zo snel mogelijk een presentatie willen van de gemeente over de omgevingsvisie en participatie. Daar zijn veel vragen over.
- Green Trust zal de conceptplanning aanpassen met de termijn die de klankbordgroep eerder heeft voorgesteld, waarbij de planning uitkomt in december 2022. De nieuwe planning wordt door Public Mediation naar de klankbordgroep gestuurd voor goedkeuring.
- Public Mediation zal een lijstje met vragen formuleren voor de verwerking van de informatie uit de kennissessies.
- Public Mediation zal een aantal voorbeelden achterhalen van klankbordgroep-adviezen en deze opsturen naar de klankbordgroep.
- De leden van de klankbordgroep zullen mailtjes sturen naar Green Trust met een aantal eventuele locaties waarvandaan zij aanvullende foto's willen hebben om te gebruiken in Windplanner, zodat zij het windpark kunnen bekijken vanaf hun huis of andere plekken waar geen Google Streetviewfoto's beschikbaar zijn.